

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2020-2023

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNAN 3. KOKOUS (3/2020–2023)

Aika: Tiistaina 8.12.2020 klo 10.00–12.00

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat:

Puheenjohtaja Tuomo Puumala, opetus- ja kulttuuriministeriö

Johtaja Jorma Waldén, varapuheenjohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Lakimies, VT Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari
Johtava asiantuntija Johanna Halkola, RadioMedia ry
Toiminnanjohtaja Sanna Haanpää, Suomen tietokirjailijat ry
Toiminnanjohtaja Teemu Kalliala, Audiovisual Producers Finland – APFI ry
Toiminnanjohtaja Antti Kotilainen, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry
Toiminnanjohtaja Elina Kuusikko, Suomen Näyttelijäliitto ry
Lakimies Aura Lehtonen, Suomen Taiteilijaseura ry
Asiantuntija Albert Mäkelä, Suomen Yrittäjät
Toiminnanjohtaja Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
Asiantuntija Lauri Koskentausta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Tekijänoikeusasiamies Maria Rehbinder, Aalto-yliopisto
Toimitusjohtaja Risto Salminen, Teosto ry
Varapuheenjohtaja Tapani Tarvainen, Electronic Frontier Finland EFFI ry
Toimitusjohtaja Elina Ussa, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
Toiminnanjohtaja Tommi Nilsson, Kuvasto ry
Edunvalvontajohtaja Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
Johtaja Anja Peltonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Apulaisjohtaja Mikko Kuutti, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
OTT Anette Alén-Savikko, IPR University Center, sijaisenaan Ulla-Maija Mylly, IPR University Center
Lakimies Pekka Heikkinen, Kansalliskirjasto
Lakimies Sanna Nikula, Suomen Journalistiliitto ry
Lakimies Ira Hietanen-Tanskanen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Lakimies Aura Lehtonen, Suomen Taiteilijaseura ry
Toiminnanjohtaja Sanna Haanpää, Suomen Tietokirjailijat ry
Toiminnanjohtaja Ahti Vääntinen, Suomen Muusikoiden liitto ry

Ministeriöiden ja viranomaisten asiantuntijat

Lähetystöneuvos Mari Lankinen, ulkoministeriö
Hallitusneuvos Anna Vuopala, sihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö
Tekijänoikeusneuvos Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö
Hallinnollinen avustaja Marja Lappalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Korkeakouluharjoittelija Saija Partanen, opetus- ja kulttuuriministeriö

10.00

Puheenjohtaja vsi Tuomo Puumala avaa kokouksen

Puheenjohtaja kuvasi tilannetta koronatuen myöntämisessä. VOS-laitoksille tukipakettia on viety eteenpäin ja yhteisöthaku siirtyy alkuvuoteen, jolloin myönnetään 30 miljoonaa euroa koronasta aiheutuvien menetysten korvaamiseen. Ministeriö on myöntänyt yhteensä 80 miljoonaa euroa luoville aloille koronapandemian vaikutusten hoitoon. Puumala on myös turvallisen tapahtuman työryhmän vetäjä ja kertoi, että vuoden loppuun mennessä tulee ulos ehdotus yhteisistä periaatteista turvallisten tapahtumien järjestämiselle.

10.05 Ajankohtaisia kuulumisia OKM:stä ja jäseniltä

- Jorma Waldén, OKM

Waldén kertoi yksityisen kopioinnin tutkimuksesta, jolla vuosittain selvitetään yksityisen kopioinnin määriä. Taloustutkimuksen tekemää tutkimusta vuoden 2020 kopioinnista ei vielä ole julkaistu, ja sen tekeminen viivästyi koronasta johtuen, sillä se tehtiin haastattelemalla eikä verkkokyselyinä. Tulokset osoittavat, että yksityisen kopioinnin määrä on viimeisten neljän vuoden aikana pysynyt n. 260–300 miljoonan kopioidun tiedoston tasolla. Yksityinen kopiointi on vähentynyt alle puoleen huippuvuodesta 2013, jolloin määrä oli 700 miljoonaa tiedostoa. Tutkimustulos vaikuttaa hyvitystason määräytymiseen. Tutkimuksesta selviävät myös lähteet, joista kopioita on tehty.

Kopioiston edustaja tiedusteli, onko ministeriöllä aikomusta uudistaa hyvitysmaksujärjestelmää, joka on mainittu hallitusohjelmassa. Jos on, millä aikataululla tätä on tarkoitus toteuttaa? Waldén totesi, että hyvitysmaksujärjestelmän toimivuudesta valtion talousarvioon perustuvana tehtiin selvitys vuonna 2018, joka toimitettiin sivistysvaliokunnalle. Siinä tehty johtopäätös on edelleen relevantti. Näin ollen järjestelmän radikaali muuttaminen ei ole ajankohtaista. Keskitytään nykyjärjestelmän hienosäätöön ja hyvityksen tason säilyttämiseen.

Vuopala totesi lisäksi, että opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnissä lukemisestdirektiivin edellyttämiä lainmuutoksia hyväksyttäessä annettu eduskunnan lausuma. Lausuma koskee korvausoikeuden muuttamista teknologianeutraaliksi. Selvitystä on tehty lausuman edellyttämällä tavalla tämän vuoden ajan mm. kyselyitä tekemällä, ja ministeriö toimittaa selvityksen eduskunnalle keväällä 2021.

Kokouksessa pidetty esitys saatavilla: <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM019:00/2020>

10.15 Kansallinen lainvalmistelu

DSM-direktiivin ja verkkolähetysdirektiivin kansallisen voimaansaattamisen tilannekatsaus

- Viveca Still, OKM

Still kuvasi verkkolähetysdirektiivin ja DSM-direktiivin täytäntöönpanon tilannetta. Still totesi, että kyseessä on laaja lainmuutospaketti, josta oli tarkoitus tulla luonnos hallituksen esitykseksi vuodenvaihteessa. Tästä aikataulusta myöhästytään, ja uusi kunnianhimoinen aikataulu on HE-luonnos lausunnoille helmikuussa ja eduskunnan huhtikuussa. Tämänkin aikataulun pitämisessä on haasteita, koska mm. komission ohjeistus DSM-direktiivin 17 artiklasta on ennakkotietojen mukaan tulossa vasta helmikuussa.

Koska komission ohjeistus ei kuitenkaan ole jäsenvaltioita sitova, on Suomessa tehty arvio, että direktiivin toimeenpanossa on edettävä ilman komission ohjeistuksen apua. Viime aikoina onkin selvitetty 17 artiklan sääntelyvaihtoehtoja.

Still toi esiin, että jotta artiklan osalta suunnitteilla oleva malli olisi varmasti toimiva ja tasapainoinen, voisi olla tarpeen pitää asiasta vielä erillinen keskustelutilaisuus. Toisaalta on kuitenkin selvää, että kaikki kuulemiset ja niihin liittyvät valmistelut ovat pois HE-luonnoksen kirjoitustyöhön käytettävissä olevista resursseista.

Keskustelu:

Koska kyse on 2020-luvun merkittävimmästä tekijänoikeuslain uudistuksesta, nousi esiin tarve saada tarkempaa tietoa siitä, milloin esitysluonnos tulee lausuntokierrokselle. Still totesi, että mikäli komission ohjeistusta ei oteta huomioon, HE-luonnos voitaisiin mahdollisesti saada lausunnolle helmikuun aikana 2021, mutta mikäli komission ohjeistus otetaan huomioon, valmistuisi luonnos hallituksen esitykseksi todennäköisesti aikaisintaan huhtikuussa, mikä viivästyttäisi hallituksen esityksen antamista eduskunnalle jopa kesään. Keskustelussa todettiin myös, että direktiivien täytäntöönpano näyttää myöhästyvän monessa jäsenvaltiossa, mm. COVID-19-tilanteesta johtuen.

Keskustelussa DSM-direktiivin 17 artiklaa koskevan keskustelutilaisuuden järjestäminen sai oikeudenhaltijoilta laajaa kannatusta. Avoin keskustelutilaisuus videoneuvotteluyhteyden avulla päätettiin pitää vielä ennen joulua.

10.45

KV- ja EU-asiat

Datatalouden toimeenpano- ja seurantatyöryhmän ajankohtaiskatsaus

Anna Vuopala, OKM

Vuopala esitteli ajankohtaisia asioita EU-tasolta ja komission viimeaikaisia lukuisia tiedonantoja ja lakiesityksiä Neuvoston tekijänoikeusasioiden työryhmässä jaetun tiedon perusteella. Komissio julkaisi 25.11. ensimmäisen EU:n datastrategian mukaisen lakiehdotuksensa, datanhallinta-asetuksen (LVM + datatalouden seuranta- ja toimeenpanoryhmä) sekä EU:n IP-oikeuksia koskevan toimintaohjelman (IP Action Plan (TEM/OKM). Lisäksi Vuopala esitteli Media Action Planin (OKM/LVM), ja näiden käsittelyaikataulun. Tiedonantojen osalta valmistetaan E-kirjeet eduskunnalle, ja datanhallinta-asetuksen osalta valmistetaan U-kirjelmä Suomen kannasta annettavaksi eduskunnalle heti helmikuun 2021 alussa. Digital Services Act on tulossa tällä viikolla, ja sitä koskevasta perusmuistiosta vastaavat TEM ja LVM yhdessä.

Vuopala totesi, että komissio ilmoitti myös, että se aikoo aloittaa tai julkaista lukuisia aiemmin annettuja direktiivejä koskevia selvityksiä tai tarkasteluraportteja (suoja-aikadirektiivi; yhteishallinnointidirektiivi; DSM-direktiivin sopimuslisenssisäännös, VIP-direktiivi, siirrettävyysoasetus, geoblokkausasetus) tai olla yhteydessä jäsenvaltioihin niiden tekemiseksi tarvittavan tiedon keräämiseksi. Komissio oli kertonut vielä erikseen **tekijänoikeusdataa ja tekoälyä koskevan tutkimuksen tekemisestä**, jonka toteuttava konsortio on valittu ja joka tulee tekemään selvitystä seuraavien 9 kuukauden ajan. Tutkijat ovat yhteydessä jäsenvaltioihin ja asiasta järjestetään keväällä 2021 työpaja. Tuloksia tulee olemaan saatavilla syksyllä 2021.

Lisäksi komissio kertoi datastrategiaan liittyvien IP-kysymysten arviointiprosessista. Aiemmin v. 2018 oli tehty direktiivin toimivuutta koskeva tutkimus, jossa oli ilmennyt, että saattaisi olla tarvetta edistää datanjakamista selventämällä sui generis -suojan soveltuvuutta koneen tuottamaan tietoon. Komissio kertoi tekevänsä tämän arvion nyt osana EU:n datatalouden kehittämistavoitetta, jossa dataa pitäisi saada jakoon ja tuottamaan lisäarvoa mahdollisimman tehokkaasti. Komissio totesi olevansa jäsenvaltioihin yhteydessä alkuvuodesta ja arvioivansa tarvetta muuttaa direktiiviä datasäädöksen yhteydessä. Vuopala kertoi, että oli nostanut esiin mm. tarpeen selkeyttää tietokantasuojan soveltamisen vaikutus datataloudessa, mm. ettei se sovellu suoraan dataan vaan ainoastaan tietokantoihin, direktiivissä mainituilla edellytyksillä. Tietokantojen käyttöä voidaan edistää nimenomaan rajapintoja avaamalla ja metadataan investoimalla.

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2020-2023

Vuopala kertoi lyhyesti myös luonnoksesta **datanhallinta-asetukseksi**, joka ei velvoita datan jakamiseen mutta muodostaa sille yhteisen EU:n arvoille rakentuvan toimintaympäristön. Tärkeässä roolissa ovat metadatatavallit, joiden avoimuutta ja riippumattomuutta koskevilla vaatimuksilla pyritään edistämään yritysten luottamusta datan jakamispalveluihin mm. sertifiointimenettelyin. Tässä ovat keskiössä tietosuoja-asetuksen henkilötietojen tehokkaampi hallinta ja hyödyntäminen kaupallisesti, ja julkisen sektorin tuottaman tiedon saattamiseen entistä tehokkaammin saataviin. Asetusluonnos perustuu ”arkaluontoisen datan” ml. henkilötietojen ja IP-oikeuksien suojan kunnioittamiselle, mutta edellyttää, että valtion olisi varmistettava, että tätä tietoa voidaan jakaa. Lisäksi asetusluonnokseen sisältyy EU-tason datanhallinta-asiatuntijaryhmän nimittäminen (European Data Innovation Board), joka yhdessä jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten kautta kehittää standardointia. Työ luonnoksen käsittelystä tehdään datatalouden seurantatyöryhmässä, ja OKM varaa mahdollisuuden antaa kommentteja asetusluonnoksesta.

IP Action Plan keskittyy merkittävällä tavalla teollisoikeuksia koskevien uudistusten esittelemiseen sekä pk-yrityksille tarjottavaan IP-järjestelmän hyödyntämistä palvelevaan tukeen ml. EUIPO:n yhden luokun periaatteella tarjottavasta osaamisesta liittyen teollis- ja tekijänoikeuksiin. Yrityksille tarjotaan myös IP-oikeuksien arvostamista (IP valorisation) koskevaa palvelua sekä tukea IP-oikeuksia koskevasta hallinnoinnista julkisissa hankinnoissa. Tiedonanto mainitsee myös tulossa olevan digitaalisia palveluja koskevan lakiehdotuksen (DSA), joka uudistaa sähkökauppalakia ja ennen kaikkea vaikuttaa väärennysten ja piratismiin vastaiseen taisteluun.

Media Action Planin osalta merkittävin sisältö tekijänoikeuden kannalta on erityisesti uutta media-avaruuden (Data Space for Media) rakentamista koskeva rahoitus.

Keskustelua:

RadioMedian edustaja kiitti erittäin laajojen ja tärkeiden hankkeiden esittelystä ja totesi niihin sisältyvän erittäin monia IP-liitännäisiä asioita. Ensi viikolla julkaistaan **Digitaalisia palveluita koskeva asetusluonnos (DSA)**, josta tulevat olemaan vastuussa TEM ja LVM. Näin ison kokonaisuuden hallinnointi asettaa vaatimuksia tehokkaalle ministeriöiden väliselle yhteistyölle. Vuopala totesi, että asia on otettu huomioon, ja ministeriöiden väliseen yhteistyöhön kiinnitetään erityistä huomiota jatkossakin.

11.00 Tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen 2020–2022

Anna Vuopala, OKM

Vuopala esitteli tämänhetkistä vaihetta kansallisen tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisessä. Viime kokouksessa oli raportoitu pienryhmävaiheen keskusteluista ja sovittu, että työtä jatketaan OKM:n fasilitoinnilla samalla kun alat itse sisäisesti kehittävät infrastruktuuriaan. Tärkeimpinä jatkoaskelina pidettiin tunnisteiden käytön laajentamista, rahoituksen hankintaa infrastruktuurityöhön sekä suunnitelmallista etenemistä, mahdollisesti osana luovan talouden tiekarttatyötä (CBF). Lisäksi esiin nousi tarve juridisten pullonkaulojen selvittämisestä (tietosuoja-asetuksen vaikutus teos- ja tekijätiedon avaamiseen rajapinnoissa). Tältä osin Vuopala totesi, että pääosa ajasta oli mennyt rahoitusta koskevien mahdollisuuksien ja BF:n tiekarttatyön selvittämiseen. Tällä hetkellä tavoitteena on saada infrastruktuurityölle koordinoitua rahoitusta eri vaiheissa datatalouskehitystä oleville luovan alan toimijoille. Laajan kokonaisuuden jakaminen pienempiin osiin on tarpeen ja siksi niitä koskevan tarvittavan tiedon saamiseksi oli järjestetty kaksi työpajaa 1.12 ja 7.12. Työpajat olivat erittäin

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2020-2023

kiinnostavia ja koskivat seuraavia aihealueita: ”digitaidot & metadata ja synergiat mm. EUIPO:n työssä” sekä ”tietosuoja, kannustimet ja tekijänoikeusinfran ulottuvuus”. Työpajojen perusteella on selvää, että työtä voidaan edistää niiden pohjalta. Lisää tietoa työpajoista Hankeikkunassa. Työpajat tallennettiin ja ne tulevat saataville verkkoon lähiaikoina. Seuraavat jatkoaskeleet voisivat sisältää työpaja esim. metadataa koskevien sopimusten roolista sekä infrastruktuuria koskeva konferenssi keväällä 2021.

Jatkotoimet:

a) Tietosuoja-asetuksen soveltamisen vaikutus teos- ja tekijätiedon avaamiseen uudelleenkäytettäväksi – selvitys/lausuntopyyntö

Vuopala totesi, että apulaistietosuojavaltuutettu oli esittänyt kaksi eri vaihtoehtoa saada lausuntoa tietosuoja-asetuksen kriittisistä kysymyksistä yhtenäisten toimintatapojen varmistamiseksi: ministeriöiden lainvalmistelun yhteydessä pyytämä vaikutusarvio sekä rekisterinpitäjien korkean riskin datan osalta annettava ennakkolausunto. Nykyinen asiantuntijalautakunta ei toimi kuten ennen lain voimaansaattamista toiminut tietosuojalautakunta. Työpajan keskustelussa Aalto-yliopisto tiedusteli, olisiko mahdollista luoda osana tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämistä yhteiset käytännösäännöt tiedon avaamiselle. Tätä tullaan jatkoselvittämään Tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa, sillä käytännösäännöt vahvistettaisiin EU:n tietosuojaviranomaisella eikä kansallisella tasolla. Tämä voisi sopia tilanteeseen, jossa haetaan EU-tasoisia yhtenäisiä linjauksia.

Vuopala totesi, että tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämisen pienryhmävaiheessa, erityisesti Tekniikka-ryhmässä oli todettu, että on mahdollista oppia kokemuksista toisilla aloilla tehtävästä datainfrastruktuurityöstä. Siksi osa selvityksistä kohdistui infrastruktuurin ulottuvuuksiin pk-yritysten datatalouskehityksessä, TKI-toiminnassa sekä julkisen tiedon avaamisessa. Rahoitusta on ollut saatavilla erilaisista ohjelmista mutta ei koordinoitusti immateriaalioikeusjärjestelmän infran kehittämiseksi. EUIPO, joka on lähinnä teollisoikeusvirasto, on kyennyt investoimaan helposti uusien teknologioiden käyttöön ja on voinut kehittää mm. tavaramerkki- ja mallioikeussuojajärjestelmiään paremmiksi. Tällä on merkitystä, sillä EUIPO hallinnoi myös tekijänoikeudellista orpoteostietokantaa ja out of commerce -portaalia (joka perustuu DSM-direktiiviin).

b) Kannustimet ja tiekartta tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämiseksi ml. EU:n elvytysvälineen ja rahoitusohjelmien kokonaisuuden koordinoitu hyödyntäminen tekijänoikeusinfran kehittämiseen

Vuopala kertoi rahoituksen saamiseksi tehtyä työtä, joka on edelleen käynnissä ja jonka osalta on mahdotonta luvata mitään. Toisaalta tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittäminen on mainittu datainfrastruktuurien kehittämisen osana Suomen kestävä kasvun ohjelmassa, joka annettiin eduskunnalle. Siinä mielessä sillä on vankka pohja Suomen strategisessa lähestymistavassa elvyytystä ja vihreää ja digisiirtymää tukevan rahoituspaketin tavoitteiden kannalta.

c) EU-tason keskustelu tekijänoikeuden infrastruktuurista

Vuopala kertoi, että oli myös saanut mahdollisuuden kuvata Suomen kansallisen tekijänoikeusinfran kehittämistyötä Brysselissä neuvoston työryhmässä. Painopiste oli ollut hankeikkunan esittelemisessä, joka kuvasti suomalaisten tekijänoikeusalan, infrastruktuuri- ja data-asiantuntijoiden keskusteluita, ja mahdollisuutta käydä dialogia toistensa kanssa. On tärkeää oppia kommunikoimaan ”yhteisellä kielellä, käsitteillä ja termeillä”. Vuopala oli myös tuonut esiin tarpeen EU:n kiirehtiä EU-tason työn aloittamisessa, sillä datatalouskehitys kiihtyy ja paljon on jo selvitetty huonon metadatan vaikutuksista tekijöille. Se huonontaa tekijän

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2020-2023

saamia tuloja verkossa ja tekijä voi jopa kadota kokonaan käytännöistä johtuen. Selvitysten perusteella on selvää, ettei ole kunnollisia sääntöjä sille, kuka laittaa teos- ja tekijätiedot, eikä niitä aina laiteta teoksia julkaistaessa. Nämä oli jo koottu Suomen stocktaking -asiakirjaan. Nyt Suomen IPR-strategian taustaselvityksessä kerätään tietoa dataintensiivisten yritysten hyödyistä, ja komission tutkimus tulee myös arvioimaan nimenomaan huonon datan taloudellisia vaikutuksia oikeudenhaltijoille. Suomi oli kannustanut kaikkia jäsenvaltioita olemaan aktiivisia selvityksen tarvitsemien tietojen keräämisessä, jotta EU-tason työ ei viivästyisi. Vaikka DSM-direktiivi onkin tärkein asia saada edistettyä, jotta tekijänoikeusjärjestelmä toimisi digitaalisessa ympäristössä, on myös metadataan ja sen hallintaan löydettävä insentiivejä ja rahoitusta.

Vuopala kertoi, että seuraavista askelista voisi parhaiten sopia sopimusten tarkempi tarkastelu liittyen metadataan sekä mahdollisen konferenssin valmistelu ensi keväälle.

Keskustelu:

Teoston edustaja kiitti tekijänoikeusinfran kehittämisen esittelystä, kyseessä on laaja kokonaisuus. Teosto tuki ajatusta työpajasta sopimukseen liittyen, sillä sopimuksilla on roolia siinä, miten teos- ja tekijätiedot merkitään ja miten niitä hallinnoidaan. Samoin konferenssi voisi tuoda vieläkin uusia näkökulmia tekijänoikeuden infrastruktuurin kehittämiseen ja kiinnostaa uusia osapuolia.

Keskuskauppakamarin edustaja piti sopimuksia koskevaa aihetta erittäin hyvänä ja pohti olisiko siitä tehtävä tutkimushanke.

Keskustelun päätteeksi päätettiin edetä Vuopalan esittämällä tavalla.

12.00 Kokous päättyy

Puheenjohtaja totesi, että uutta aikaa neuvottelukunnan kokoukselle ei ollut asetettu. Sovittiin, että pyritään saamaan tiede- ja kulttuuriministerin terveiset seuraavaan kokoukseen helmikuussa 2021. Puheenjohtaja totesi, että hyvällä yhteistyöllä saadaan aikaiseksi vaikuttavia tuloksia.